

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра всесвітньої історії

Збірник матеріалів
Першої науково-практичної міжвузівської конференції
**„Слов’янські народи в історичному
процесі: генезис проблеми”**

(на основі школи „Історії слов’янських народів”)

Керівник – заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та
Міжнародної слов’янської академії, кандидат історичних наук,
ректор РДГУ, професор *Постоловський Руслан Михайлович*

5 грудня 2006 року

За науковою редакцією члена-кореспондента,
професора *Р.М.Постоловського*

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Збірник матеріалів Першої науково-практичної міжвузівської конференції „Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми”. – Рівне: РДГУ, 2007. – 153 с.

Редакційна колегія:

Постоловський Р.М. - голова, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної Слов’янської академії наук, ректор РДГУ

Савчук П.О. - заступник голови, кандидат історичних наук,
Гон М.М. - відповідальний секретар, кандидат політичних наук, доцент, докторант Київського національного університету будівництва і архітектури

Жилюк С.І. - доктор історичних наук, завідувач кафедри політичних наук РДГУ

доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Шеретюк В.М. - кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету

Рецензенти:

Савчук Б.О. - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Прикарпатського національного педагогічного університету

Троян С.С. - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства РІС КСУ

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ
(протокол № 8 від 30 березня 2007 р.)

РІВНЕ – 2007

- Марьина; Ин-т славяноведения . – М. : Наука, 2005.- Кн. 2. – 2005.– 162 – 233 с.
11. Новиков Анатолий. Лица с неправильными взглядами. Документы ЦК КПСС. // Московские новости. –16 – 23 августа 1968.– № 32 .–С.10 – 11.
 12. Пихоя Р. Г. Чехословакия 1968. Взгляд из Москвы . По архивным документам ЦК КПСС // Новая и новейшая история . – 1994 . – № 6; – 1995. – № 1.
 13. Пугач Є. П., Страшнюк С. Ю. Політичні кризи та антитоталітарні рухи у країнах Східної Європи (50-80-ті рр. ХХ ст.).– Харків: “Бізнес Інформ”, 1998. – 392 с.
 14. Стыкалин А. С. “Пражская весна” 1968 года и позиция Венгрии // Славяноведение .– № 5. – 1998. – С. 68-80.
 15. Чертопруд С. Юрий Андропов : тайны председателя КГБ. – М.: Яуза , ЕКСМО – Пресс, 2006 .
 16. Шик О. Весеннее возрождение – иллюзии и действительность .– М.: Прогресс, 1991. – 392 с.
 17. Юрий Боров. ХХ век в преданиях и анекдотах. В 6-ти книгах. Кн. 3, 4. – Харьков: Фолио, 1996 . – 527 с.
 18. Явлінський Григорій. У путінській Росії – “демократія», але “Інша” (Розмовляв Антін Борковський) // Україна молода. – 1 серпня 2006 року. – № 138. (2925). – С. 6-7 .
 19. Bittman Ladislav. The Deception Game : Czechoslovak Intelligence in Soviet Political Warfare. – Syracuse, N. Y.: Syracuse University Research Corporation, 1972.

Мартинчук І.І.

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВЛАДА В СЛОВАЧЧИНІ В НОВІТНІЙ ПЕРІОД (1993-2004 РР.)

Суверенітет Словацької Республіки був проголошений 17 липня 1992 р. в Декларації про суверенітет. 23 липня була підписана угода про “мирне розлучення” чехів і словаків. 1 вересня 1992 р. Національна Рада – парламент Словаччини – ухвалила Конституцію Словацької Республіки. 31 грудня 1992 р. Федеральні національні збори припинили своє існування. Чехія та Словаччина підписали Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво на 15 років і понад 20 договорів та угод із конкретних питань. Все це створило ґрунт для розвитку політичної системи незалежної Словацької Республіки.

Одним з основних елементів державного механізму є глава держави – особа, яка займає формально вище місце в структурі державних інститутів і водночас здійснює функцію представництва самої держави загалом.

Конституція СР 1992 р. визначила та зафіксувала принципи формування та функціонування політичної системи країни. Стаття 101 Конституції визначає главою держави Президента. Ним може бути будь-який громадянин СР, який досяг 35-річного віку і має право голосу. Президента обирає Національна Рада таємним голосуванням на один строк – 5 років – більшістю у три п’ятих голосів усіх представників парламенту. Одна і та ж особа не може бути обрана Президентом більше ніж на два строки підряд. Вибори проводяться впродовж останніх 60 днів повноважень чинного Президента. Повноваження президента перебирає на себе уряд у разі неспроможності ним виконувати свої посадові обов’язки. Якщо президент не виконує своїх функцій понад один рік, президента відкликають з посади та оголошуються нові вибори на встановлений конституцією термін.

Основними повноваженнями президента є представлення держави у міжнародних відносинах, ратифікація міжнародних договорів, скликання установчої сесії Національної Ради, призначення та звільнення з посади Голови та інших членів уряду, оголошення про проведення референдуму і надзвичайного стану в країні, керівництво збройними силами. Суттєве значення має право президента розпустити Національну Раду, якщо вона за 6 місяців після обрання тричі відхилить урядову програму.

Парламент може відкликати президента з посади, якщо президент здійснює діяльність, спрямовану проти суверенітету та територіальної цілісності Словацької Республіки. Пропозицію про відставку повинні підтримати більше половини депутатів, а проголосувати за відставку повинні 3/5 членів парламенту.

У лютому 1993 р. Міхал Ковач був обраний Національною Радою на посаду Президента СР. Перебував на

посаді до березня 1998 р. Період його президентства відзначений напруженими відносинами з парламентом та главами уряду, особливо з В.Мечіаром. В. Мечіар займав посаду глави уряду з червня 1992 до березня 1994 р. та з грудня 1994 до жовтня 1998 р., тобто майже весь час президентства Ковача.

М.Ковач, виходець з партії „Рух за демократичну Словаччину”, главою якої є В.Мечіар, зразу ж після обрання заявив про своє надпартійне становище. Пік конфронтації між президентом і урядом припадає на 1995 – 1996 рр. У цей час парламент та уряд прагнуть обмежити повноваження президента. Право призначати керівника Словацької інформаційної служби перейшло до уряду; за законом про армію президент – головнокомандуючий збройними силами – втратив право призначати і звільняти начальника Генерального штабу армії СР; в червні 1995 р. схвалений закон про порядок проведення референдуму, за яким президент тільки формально призначав референдум. Скоротилось фінансування Канцелярії президента, розпочалася кампанія збирання підписів за відставку президента. Ковача звинуватили в дискредитуванні країни за кордоном: під час поїздки в США він висловив занепокоєння деякими тенденціями в політичному житті СР. В серпні 1995 р. син М.Ковача був вивезений невідомими людьми в Австрію. Час і спосіб здійснення цієї протиправної акції, реакція державних чиновників і перебіг розслідування свідчили про те, що викрадення сина президента мало політичне походження і було способом тиску на М.Ковача.

М.Ковач відстоював однозначні інтеграційні і проатлантичні позиції, відкидав думку про нейтралітет як альтернативу зовнішньої політики СР. Він підтримував ініціативу ряду партій про зміну способу виборів президента, відкинувши звинувачення, що прагне використати зміну конституції для власного зиску (повторний вибір). 2 березня 1998 р. М.Ковач залишив посаду президента, через конфлікт з В.Мечіаром.

Після внесення змін до Конституції в лютому 1999 р. згідно з законом Президент обирається шляхом загальних і прямих виборів строком на п'ять років. Кандидатом на посаду може бути громадянин СР, який досягнув 40-річного віку, висунутий групою депутатів (15 чол.) або на основі підписів 15 тис. чол.. Вибори проходять у два тури. Президент може бути обраний і в першому турі, якщо набере більшу половину голосів виборців. У друге коло виходять два кандидати, які набрали найбільше голосів. Припинення повноважень може настати багатьма способами: відставка за власним бажанням, неможливість виконувати функції більш як шість місяців, відкликання президента по звинуваченню в державній зраді. Президент втратив право законодавчої ініціативи. У травні 1999 р. посаду президента зайняв Рудольф Шустер, який здобув 57% голосів проти 43% В.Мечіара. М.Ковач брав участь у виборах, але перед закінченням першого туру виборів відкликав свою кандидатуру. Р.Шустер - політичний діяч, в різний час займав посади глави Національної Ради, мера м.Кошиц, був послом ЧСФР у Канаді, в 1998 р. заснував Партію громадського порозуміння.

Діяльність президента Шустера відзначена пошуком політичного і громадського консенсусу. В 1999 р. він підписав закон про вживання мов національних меншин. Внутрішньополітичний розвиток СР в червні – липні 2000 р. відзначений хворобою Шустера. Під час перебування президента в лікарні його повноваження виконували глава уряду та глава НР. Президент репрезентував думку про помилковість компетентності такого кроку прем'єра і глави парламенту.

У зовнішньополітичній діяльності Р.Шустер підкреслював незмінність орієнтації Словаччини на вступ до НАТО та ЄС, докладав зусиль до покращення відносин із сусідніми державами. Введення візового режиму з Україною в лютому 2000 р. назвав нерозважливістю. Взав участь у конференції про голокост у Стокгольмі, де вибачився за злочини, зроблені проти євреїв у Словаччині в часи Другої

світової війни. В цілому діяльність президента Р.Шустера мала стабілізуючий вплив на політичну систему СР.

На президентських виборах у квітні 2004 р. перемогу здобув Іван Гаспарович, 53-річний юрист. І.Гаспарович – колишній член партії „Рух за демократичну Словаччину”, з якої вийшов лише в 2002 р. У другий тур виборів вийшов також його колишній політичний партнер по партії – В.Мечіар. Новий президент буде очолювати країну п’ять років.

Можна зробити висновок, що форма державного правління в СР в період 1993-2004 рр. еволюціонувала від парламентської до парламентарно-президентської. Це проявилось зокрема у зміні порядку вибору президента та його повноважень. Конституція СР наблизилась до традицій конституційного права країн Західної Європи (зокрема відсутність законодавчої ініціативи президента).

Цятко В.М.

ДОВГЕ ЖИТТЯ І СМЕРТЬ ОДНОГО КОМІНТЕРНІВСЬКОГО МІФУ (ПРО ПОДІЇ В ПОЛЬЩІ 1923 р.)

Причиною соціальної напруженості у Польщі восени 1923 року стала політика інфляції, яку проводив правоцентристський уряд на чолі з В.Вітосом. Проте до осені 1923 року в цілому промисловість країни продовжувала нарощувати виробництво продукції, але у листопаді почався спад. Ще у вересні 1923 року скоротився експорт польського кам’яного вугілля в Німеччину. Це стало причиною падіння видобутку вугілля в Польщі.

Внаслідок скорочення обсягу виробництва промислової продукції і експорту зменшилося надходження платежів у вигляді податків до державної скарбниці. Зростав бюджетний дефіцит, і уряд Вітоса вдався до друкування паперових грошових знаків. Кількість марок в обігу різко зросла, і

зростали швидко ціни на предмети широкого вжитку і продукти харчування.

Восени 1923 року ціни на продукти харчування уже повністю вийшли з-під контролю і різко пішли догори. Вони інколи зростали за один день удвічі. Так, у Вільно ціна одного фунта м’яса 5 листопада коштувала 75 тисяч марок, а наступного дня вона вже піднялася до 150 тисяч марок за фунт. У таких умовах підвіз продуктів до міст здійснювався в недостатньому об’ємі. Так, власті м. Вільно повідомляли у Варшаву, що в роздрібній торгівлі не вистачає навіть житньої муки.

До осені 1923 року лідери Комінтерну вважали позиції комуністів у Польщі дуже слабкими, бо Комуністична робітничка партія Польщі (КРПП) була підпільною, нечисленною. Виходячи з рішень II розширеного пленуму виконкому Комінтерну, керівництво КРПП виїхало в СРСР, де здійснювало підготовку до проведення чергового свого з’їзду. Керівники польських комуністів планували на II з’їзді партії обговорити питання не про безпосереднє звернення соціалістичної, тобто комуністичної революції в Польщі, а про проблеми боротьби комуністів за створення робітничо-селянського союзу та, в перспективі, за створення „робітничо-селянського уряду”, гасло якого висунув III розширений пленум виконкому Комуністичного Інтернаціоналу.

Але II з’їзд КРПП розпочав свою роботу на дуже високій революційній ноті. Саме тоді, у вересні 1923 року, керівників Комінтерну охопив революційний запал, який досягнув апогею. Керівник виконкому Комінтерну Г.Зінов’єв на основі перебільшеної уяви про готовність Німеччини до комуністичної революції, наполіг на тому, щоб провести в Москві з 21 вересня по 5 жовтня 1923 року нараду керівників тих компартій, які діяли в сусідніх із Німеччиною країнах (СРСР, Франції, Чехословаччині). Нарада була присвячена питанням „пролетарської соціалістичної революції” в Німеччині. Саме перед цією нарадою 19 вересня під Москвою розпочав роботу II з’їзд КРПП.

Ворон Олена Петрівна – аспірантка кафедри всевітньої історії РДГУ
Воляннюк Володимир Олександрович – здобувач кафедри всевітньої історії РДГУ
Петлюк Ігор Васильович – аспірант кафедри всевітньої історії РДГУ
Гень Олег Федорович – аспірант кафедри всевітньої історії РДГУ
Бунечко Сергій Миколайович – здобувач кафедри всевітньої історії РДГУ
Долганов Петро Сергійович – магістр історико-соціологічного факультету РДГУ
Філіпчук Ігор Володимирович – викладач кафедри всевітньої історії РДГУ
Кукурудза Андрій Ростиславович – викладач кафедри всевітньої історії РДГУ
Постельжук Олександр – аспірант кафедри всевітньої історії РДГУ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Постоловський Р.М. СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВО В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ ЗНАНЬ	5
Савчук П.О. ВІРОСПОВІДАННЯ ЧЕХІВ ДУБЕНСЬКОГО ПОВІТУ КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ	7
Шеретюк В.М. ДИСИДЕНТСЬКЕ ПИТАННЯ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕДУМОВ ПЕРШОГО ПОДІЛУ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	10
Жилюк С.І. БОЛГАРСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.: ЕТНОКОНФЕСІЙНИЙ ФАКТОР ПРАВОСЛАВ'Я У ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ	21
Давидюк Р.П. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО- ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	25
Постоловський Р.М. Цятко В.М. ЗАГАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СТРАЙК 5-6 ЛИСТОПАДА 1923 РОКУ В ПОЛЬЩІ І ПОЛІТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ	31

Гон М.М.
ДИЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В ПОЛЬЩІ
(1918-1939 pp.) 45

Сєверова О.В.
НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ
У ПРОГРАМАХ ДЕКАБРИСТІВ..... 48

Десятничук І.О.
РОБІТНИКИ: РОЗВ'ЯЗАННЯ ДИЛЕМИ
ВИБОРУ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ/
ЗАГАЛЬНОСУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ
У КОНТЕКСТІ РЕФОРМ
„ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ” 1968 РОКУ 54

Мельничук П.У.
1917 РІК НА ВОЛИНІ 56

Слесаренко А.В.
СОЦІАЛІСТИЧНИЙ РУХ
ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ГРОМАДЯН –
ОПОЗИЦІЙНЕ ПОЛІТИЧНЕ
УГРУПОВАННЯ
1970-1973 РР. 59

Терешко Ю.М.
ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
Ю. АНДРОПОВА І КДБ ССРС
У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ПЕРІОДУ
ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ 1968 РОКУ
З МЕТОЮ ЛІКВІДАЦІЇ „СОЦІАЛІЗМУ
З ЛЮДСЬКИМ ОБЛИЧЧЯМ” 62

Мартинчук І.І.
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВЛАДА

В СЛОВАЧЧИНІ
В НОВІТНІЙ ПЕРІОД
(1993-2004 pp.) 77

Цятко В.М.
ДОВГЕ ЖИТТЯ І СМЕРТЬ ОДНОГО
КОМІНТЕРНІВСЬКОГО МІФУ
(ПРО ПОДІЇ В ПОЛЬЩІ 1923 p.) 81

Олексієвець Т.І.
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
СТРУКТУРИ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ
ЧЕСЬКИХ МІСТ 96

Ворон О.П.
ПОЛЬСЬКА ТА
НІМЕЦЬКА НАЦМЕНШИНИ
У ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ
ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ 99

Волянюк В.О.
БОРОТЬБА ПІВДЕННИХ
І ЗАХІДНИХ СЛОВ'ЯН
ПРОТИ ГНІТУ ВЕЛИКИХ ІМПЕРІЙ
В ХІХ СТ. : МІЖНАРОДНА
ПОЗИЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 104

Петлюк І.В.
КРАХ ІЛЮЗІЙ
(НАЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КОРОЛІВСТВА СЕРБІВ,
ХОРВАТІВ І СЛОВЕНЦІВ) 108

Гень О.Ф.
Т.Г. МАСАРИК І НОВА ЄВРОПА 111

Бунечко С.М. РЕЕМІГРАЦІЯ ПОЛЯКІВ У СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ПОЧАТКУ 1920-Х РОКІВ	122
Долганов П.С. РОЗБУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ: ВІЗІЇ ЕКОНОМІЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ	125
Філіпчук І.В. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД НА СПІВДРУЖНІСТЬ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ	138
Кукурудза А.Р. АВТОКЕФАЛІЯ ЯК ОЗНАКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ- ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	140
Постельжук О.П. РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН: ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОНФОРМІСТСЬКИХ ПАРТІЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ 1918-1939 рр.	144
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	148
ЗМІСТ	150

Наукове видання

Збірник матеріалів

Першої науково-практичної міжвузівської конференції
„Слов’янські народи в історичному процесі:
генезис проблеми”

Випуск 1

Відповідальний за випуск – Шеретюк В.М.

Відповідальний редактор – Кревська Г.А.

Комп’ютерна верстка – Писарець С.М., Самсонюк В.Б.

Комп’ютерний макет – Самсонюк В.Б.

Збірник матеріалів Першої науково-практичної міжвузівської конференції „Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми”. – Рівне: РДГУ, 2007. – 153 с.

Підписано до друку 28.12.2007 р. Формат 60x84 1/16.

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9.

Наклад 300 прим. Зам. № 44/1.

Адреса редакції:
кафедра всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет, вул. С.Бандери, 12, м. Рівне.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету